

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Aan de colleges van Burgemeester en Wethouders

**Directoraat-Generaal
Bestuur en Wonen**
Directie Woningmarkt

Kenmerk
2018-0000865258

Uw kenmerk

Datum 18 december 2018

Betreft Toelichting op het Beleidskader gemeentelijk woonwagen- en
standplaatsenbeleid

Geacht college van Burgemeester en Wethouders,

Op 23 juli 2018 heeft mijn ministerie het Beleidskader gemeentelijk woonwagen- en standplaatsenbeleid aan u gestuurd¹. Dit beleidskader reikt gemeenten het mensenrechtelijke kader aan waarmee zij het lokale woonwagenbeleid kunnen ontwikkelen. Daarbij is u verzocht te bezien in hoeverre uw beleid in overeenstemming is met de mensenrechten die moeten worden gerespecteerd bij het vaststellen van het gemeentelijk woonwagen- en standplaatsenbeleid.

Na de publicatie van het beleidskader heb ik van verschillende gemeenten vragen gekregen over de status en reikwijdte hiervan. Nadat zich enkele voorvallen en acties hebben voorgedaan, is de aandacht voor het beleidskader toegenomen en daarmee ook het aantal vragen. Met deze brief ga ik op deze vragen in.

Aanleiding voor een nieuw beleidskader

Het vorige (inmiddels vervallen) kader voor dat rijksbeleid was vastgelegd in diverse Kamerstukken, brochures en handreikingen. Aan gemeenten werden meerdere beleidsopties aangereikt waaruit, afhankelijk van de lokale omstandigheden, gekozen kon worden. Eén van de beleidsopties die werd aangegeven was de mogelijkheid van een nuloptie, die bekend staat als uitsterfbeleid².

Uitspraken van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, oordelen en advies van het College voor de Rechten van de Mens, de erkenning van de woonwagencultuur als immaterieel cultureel erfgoed en uiteraard ook het rapport van de Nationale ombudsman³ hebben geleid tot het inzicht dat het woonwagen- en standplaatsenbeleid zoals dat tot dan toe werd gevoerd, op rijksniveau en vaak ook op lokaal niveau, onvoldoende rekening houdt met het mensenrechtelijk kader en dat een herziening van het woonwagen- en standplaatsenbeleid op dit

¹ Brief 23 juli 2018, kenmerk 2018-0000644451

² Betreft de handreiking van ministerie van VROM: Werken aan woonwagenlocaties, 2006.

³ Rapport NOM 'Woonwagenbewoner zoekt standplaats', 17 mei 2017.

vlak noodzakelijk was. Dit richt zich in elk geval op het uitsterfbeleid als hierboven benoemd.

Consequenties voor beleid

Het nieuwe beleidskader van juli 2018 beschrijft de mensenrechtelijke kaders die gerespecteerd dienen te worden voor met name de woonbehoefte en woonvorm van woonwagendbewoners. Het is niet het beleidskader dat vraagt om een eventuele herziening van het lokale beleid, maar het zijn de mensenrechten van woonwagendbewoners die in het beleidskader zijn beschreven en die nopen tot een herziening van dat beleid. Het beleidskader gaat niet in op de mogelijke inzet en bevoegdheden van gemeenten op andere beleidsterreinen dan het huisvestingsbeleid van woonwagendbewoners, zoals de door een aantal gemeenten genoemde bestrijding van ondermijnende activiteiten en criminaliteit. Het beleidskader staat dat ook niet in de weg. Ook laat het beleidskader ruimte om te sturen op locatie en omvang van woonwagendlocaties.

Met het beleidskader kunnen gemeenten toetsen of hun lokale beleid in lijn is met het mensenrechtelijk kader. Alleen van de gemeenten die strijdigheid in het beleid vaststellen, worden aanpassingen verwacht. Dit betreft in elk geval gemeenten die een uitsterfbeleid voerden.

Het beleidskader geeft in geen geval een grondslag om zich standplaatsen zonder toestemming en de benodigde vergunningen toe te eigenen. Ik betreur de situatie die in sommige gemeenten is ontstaan, waarbij gemeenten en woonwagendbewoners naar aanleiding van acties van woonwagendbewoners tegenover elkaar zijn komen te staan. Acties, zoals het bezetten van gemeentelijke gronden of kraken van standplaatsen, helpen niet om de constructieve dialoog tussen woonwagendbewoners en gemeenten verder te brengen. Dat geldt in versterkte mate in die situaties waarbij demonstranten gemeentelijke grond claimen. Mijn ministerie kan de gemeenten waar dit speelt ondersteunen.

Reële verwachtingen

Met gemeenten stel ik vast dat het tijd kost om de benodigde wijzigingen in het beleid door te voeren. De zorgvuldigheid vraagt dat ook. Lokale situaties zijn verschillend. Specifiek als het gaat om met elkaar de woonruimteverdeling, huurvormen en woonvormen beter af te stemmen op de woonbehoefte. Ook zal in voorkomende gevallen de gemeenteraad betrokken moeten worden bij de vaststelling van bijvoorbeeld een bestemmingsplan en het beschikbaar stellen van budgettaire middelen. Daarnaast staat in het Interbestuurlijk Programma dat provincies worden betrokken bij het standplaatsenbeleid. Dit alles vraagt om een gecoördineerde interbestuurlijke aanpak.

Zoals ook bij het ontwikkelen van woningen het geval is zullen de voorbereidingen de nodige tijd kosten om tot een zorgvuldige en rechtmatige inpassing te komen. Ook kunnen beperkingen in de ruimte die beschikbaar is het realiseren van voldoende aanbod belemmeren. Net als op de rest van de woningmarkt kunnen daardoor (tijdelijke) tekorten ontstaan waardoor gewacht moet worden totdat geschikte woonruimte beschikbaar komt. Daar staat tegenover dat er zich lokaal

ook mogelijkheden voor kunnen doen waardoor op kortere termijn extra aanbod gerealiseerd kan worden. Bijvoorbeeld als er standplaatsen niet gebruikt worden en er toewijzingsbeleid is op basis waarvan de plekken in gebruik kunnen worden genomen. Door de grote verscheidenheid in de lokale situaties dient lokaal te worden beoordeeld wat redelijke termijnen zijn.

Gesprekken gemeenten en woonwagenbewoners

Ik meen dat een goede ontwikkeling van het gemeentelijk woonwagen- en standplaatsenbeleid in uw gemeente gebaat is met een constructieve dialoog tussen gemeente, woningcorporatie(s) en woonwagenbewoners. Voor deze dialoog is inzet van alle partijen nodig. De opzet van een dergelijke dialoog, maar ook de beleidsontwikkeling en –uitvoering vragen tijd en slagen alleen bij wederzijds vertrouwen. In dat licht betreur ik, zoals al opgemerkt, dat in sommige gemeenten, gemeenten en woonwagenbewoners door de acties van woonwagenbewoners tegenover elkaar zijn komen te staan.

Op 24 oktober 2018 hebben vertegenwoordigers van mijn ministerie gesproken met vertegenwoordigers van 20 gemeenten. Deze gemeenten gaven aan dat zij met het beleidskader aan de slag gaan en wezen erop dat de uitwerking van het beleidskader in het algemeen op lokaal/regionaal niveau tijd vergt en afstemming vraagt tussen onder andere woningcorporaties, politie, brandweer, buurtbewoners en de woonwagenbewoners zelf. De gemeenten vroegen verder aandacht voor (ondermijnende) criminaliteit die ook plaatsvindt op bepaalde woonwagenlocaties. Hierop ga ik hieronder nader in. Ook gaven de gemeenten aan zich ongemakkelijk te voelen bij de acties van woonwagenbewoners en dat zij daarvan veel hinder ondervinden.

Op 25 oktober 2018 is door vertegenwoordigers van mijn ministerie gesproken met vertegenwoordigers van de woonwagenbewoners. De vertegenwoordigers van de woonwagenbewoners gaven aan zelf niet aan deze acties deel te nemen, dan wel hiertoe te hebben opgeroepen, maar ze ook niet te willen veroordelen. De vertegenwoordigers wezen op het recht op demonstratie, maar hebben wel herhaald geadviseerd aan hun achterban de demonstraties ordelijk en zonder hinder te laten verlopen. De woonwagenbewoners vroegen wel begrip te hebben voor het ongeduld van de woonwagenbewoners met het oog op een groot tekort aan standplaatsen en de vele jaren dat zij reeds strijden voor een herziening van het beleid. Zij pleitten ervoor dat gemeenten het gesprek aangaan met de woonwagenbewoners om toe te lichten hoe de gemeente het beleidskader zal implementeren.

Op 29 november 2018 heeft een vertegenwoordiger van mijn ministerie gesproken met ambtenaren van een groot deel van de Limburgse gemeenten. Daar kwamen vooral praktische vragen rond het opstellen en uitvoeren van een nieuw woonwagenbeleid aan de orde. Een vergelijkbaar gesprek met de gemeenten in Twente is voorzien voor begin 2019.

Er zijn meerdere voorbeelden waarbij gemeenten en woonwagenbewoners in gezamenlijkheid zoeken naar mogelijkheden om invulling te geven aan een woonwagen- en standplaatsenbeleid dat past binnen de mensenrechtelijke

kaders. Dit biedt de kans om elkaar mee te nemen in de wensen, verwachtingen, voorwaarden en beperkingen die er over en weer zijn. Dit zal naast het nodige geduld vooral vragen om wederzijds vertrouwen.

(Ondermijnende) criminaliteit

Uit een aantal gemeenten komen signalen dat het beleidskader de aanpak van ondermijnende activiteiten en criminaliteit, die zich voor een deel kan afspelen op woonwagenlocaties, zou kunnen bemoeilijken. Zoals gezegd gaat het beleidskader alleen over de mensenrechten met betrekking tot de huisvesting van woonwagenbewoners. Dit staat dus volledig los van de gemeentelijke aanpak van (ondermijnende) criminaliteit. De aanpak van criminaliteit in algemene zin geldt niet specifiek voor een bepaalde bevolkingsgroep. Mijn collega van Justitie en Veiligheid en ik denken, vanuit onze verantwoordelijkheid voor de bestrijding van ondermijning, dat het van belang is om met elkaar te bekijken waar dergelijke risico's zich concreet voordoen en hoe deze vorm van criminaliteit het best kan worden voorkomen en aangepakt. In het Strategisch Beraad Veiligheid hebben wij, samen met onder andere vertegenwoordigers van gemeenten, het onderwerp besproken. Daarnaast zijn wij graag bereid met gemeenten die op dit punt problemen ondervinden in gesprek te gaan. Uiteindelijk gaat het erom daar waar dit speelt een goede balans te vinden tussen beide doelstellingen: het respecteren van de mensenrechten van woonwagenbewoners en een adequate bestrijding van (ondermijnende) criminaliteit.

Ook met de vertegenwoordigers van de woonwagenbewoners is herhaaldelijk over dit onderwerp gesproken. De vertegenwoordigers delen de opvatting dat criminaliteit op woonwagenlocaties dient te worden aangepakt. Zij bepleitten dat het onderzoek specifiek gericht moet zijn op degenen die hierbij betrokken zijn.

Ondersteuning

Sinds het verschijnen van het beleidskader is er vanuit het ministerie op verschillende wijze ondersteuning geboden aan gemeenten om het beleidskader nader te duiden. Hiervoor hebben onder andere gesprekken in het land plaatsgevonden, als hierboven beschreven. De komende tijd zal mijn ministerie dit voortzetten als daar behoefte aan is.

Het is inmiddels gebleken dat er daarnaast tal van uitvoeringsvragen naar voren komen. Ik wil de gemeenten graag helpen met de beantwoording van deze vragen en daarom onderzoek ik de mogelijkheden om een informatie- en expertisepunt op het terrein van woonwagen- en standplaatsenbeleid in te richten. Hierover wordt u nog nader geïnformeerd.

De Tweede Kamer stuur ik een afschrift van deze brief.

Hoogachtend,
De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

drs. K.H. Ollongren